

FERTILITET

efter
cancerbehandling
i barndomen

INFORMATION TILL
PERSONER MED
KVINNligt KÖNSORGAN

SALUB

Svenska Arbetsgruppen för
LångtidsUppföljning efter Barncancer

De flesta cancerbehandlingarna under barndomen påverkar inte förmågan att få biologiska barn. Det finns dock vissa behandlingar som kan öka risken för att få fertilitetsproblem.

En del av dessa ger bara lindrig påverkan och då kan det bli lite svårare att bli gravid än vad det annars skulle ha varit. Andra behandlingar ger mycket kraftig påverkan och medför en hög risk för att inte kunna få biologiska barn.

Vissa cancerbehandlingar ökar risken för att sluta få sin mens i en tidigare ålder än vad som är normalt, så kallad tidig menopaus.

VAD ÄR FERTILITET?

Fertilitet betyder förmåga att få biologiska barn, d.v.s. att bli gravid eller göra någon annan gravid. Infertilitet innebär oförmåga att få biologiska barn. För en optimal fertilitet behöver de s.k. reproduktionsorganen fungera bra. Reproduktionsorganen hos personer med kvinnligt könsorgan är vagina, livmoder, äggledare och äggstockar.

VAD HAR ÄGGSTOCKARNA FÖR BETYDELSE?

Äggstockarna har två huvudsakliga funktioner:

- **Produktion av kvinnliga könshormoner** (östrogen och progesteron). Kvinnliga könshormoner är viktiga för den normala utvecklingen (puberteten), god sexuell funktion och allmän hälsa. De reglerar också menscykeln.
- **Produktion av ägg:** Vid varje menscykel släpper en av äggstockarna ett eller flera ägg till äggledaren (ägglossning). Om ägget befruktas av en spermie kan det utvecklas till en graviditet, i annat fall blir det en mens. Alla med kvinnligt könsorgan föds med ett visst antal ägg och antalet ägg minskar sedan med åldern. De förstadium till ägg en kvinna har kallas för äggreserv.

VAD ÄR MENOPAUS, KLIMAKTERIET OCH TIDIG MENOPAUS?

Menopaus innebär att äggstockarna producerar mindre könshormon och att äggen är slut. Kvinnan får inte längre mens och kan inte bli gravid. Detta sker vanligtvis mellan 45-55 års ålder. Man talar ibland också om "klimakteriet" och då handlar det om tiden både innan och efter den sista mens. När menopaus inträffar före 40 års ålder kallas detta för tidig menopaus. Tidig menopaus är alltså när man först har fått sin mens men sedan slutar att få den innan 40 års ålder. Tidig menopaus kan alltså komma redan i tonåren men också vid 39 års ålder.

Alla med kvinnligt könsorgan, även de som inte har fått en cancerbehandling, kan drabbas av tidig menopaus.

VILKA BEHANDLINGAR GER RISK FÖR PROBLEM MED FERTILITETEN OCH TIDIG MENOPAUS?

De behandlingar som är mest förknippade med risk för nedsatt fertilitet och tidig menopaus är:

- Vissa typer av cytostatika; exempelvis Cyklofosamid, Ifosfamid, Busulfan och Melfalan.
- Strålbehandling mot äggstockarna och närliggande område.
- Höga stråldoser mot hjärnan (hypofysen)

VILKA SYMPTOM KAN VARA TECKEN PÅ FÖR TIDIG MENOPAUS?

- Oregelbunden mens med en menscykel som är kortare än 21 dagar eller längre än 35 dagar.
- Utebliven mens i flera månader utan hormonell behandling (så som minipiller, hormonspiral, eller kontinuerliga P-piller)
- Minskad sexlust
- Vaginal torrhet
- Smärta vid sex
- Svårigheter att få orgasm
- Värmevallningar
- Sömnsvårigheter

OM DU BEHÖVER HJÄLP

Om du har tankar, funderingar eller problem är det viktigt att söka hjälp. Du kan alltid vända dig till din närmsta UFM (uppföljningsmottagningen för vuxna efter barncancer) för vidare remittering till rätt instans.

- Vid fertilitetsproblem finns specialiserade läkare inom reproduktionsmedicin.
- Vid hormonpåverkan finns specialiserade läkare; gynekologer eller endokrinologer.

OM DU VILL LÄSA MERA:

www.pancare.eu

(plain language premature ovarian insufficiency).

